

RĂZBOIUL DIN SIRIA ȘI LUPTA PENTRU RESURSE

Marinela GÎTLAN

Facultatea de Științe Socio-Umane, Departamentul de Științe Politice, Relații
Internaționale și Studii Europene
Masterat: Diplomația Apărării
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

Abstract: *Syrian state is the main stake and victim within a geopolitical conflict aiming the supremacy over harnessing the fuel resources and over the fuel markets. The conflict was generated by the massive fuel resources discovered in the Persian Gulf. Many states were involved, as well as many local political groups. The fuel conflict was doubled by civil war, terrorist activities and involvement of the influential states. On one side there's Putin's Russia, on the other side USA and its allies, like UK, France, Turkey or Saudi Arabia.*

Keywords: Syria, geopolitical conflict, fuels, terrorism, Arab Gas Pipeline

Analizii politici consideră că războiul din Siria este unul fluctuant, neavând un singur fir conflictual, două fronturi bine conturate sau un scop clar definit.

Interesele sunt multiple, plecând de la religie, zone de influență economică, politică, geostrategică. De aceea, pentru înțelegerea hățișului creat în acest teritoriu, e necesară o delimitare a forțelor implicate și o evocare a evoluției crizei.

Debutul crizei a fost în martie 2011 când armata fidelă regimului Assad a deschis focul contra manifestațiilor pașnici ai Primăverii Arabe.¹ În iulie, grupul contestatar al regimului de la Damasc a început riposta militară; câteva trupe siriene au dezertat din armata lui Assad pentru a li se alătura protestatarilor. Trupele rebele s-au autointitulat « Armata Siriană de Eliberare » și confruntarea s-a transformat în război civil. Extremiști sirieni și din zonele învecinate au început să se îndrepte spre Siria pentru a se alătura rebelilor. Assad, de fapt, a încurajat această tendință, prin eliberarea prizonierilor jihadiști, pentru a acuza rebelii de extremism și pentru a-i pune pe străinii care îi susțineau (Iranul, Arabia Saudită, mai apoi SUA) într-o situație dificilă.

¹ Primăvara arabă reprezintă mișcările de protest împotriva conducerilor autoritare sau totalitare din mai multe țări ale Orientului Mijlociu și Africii de Nord; vezi, Abdalla NH., "Civil Society in Egypt: A Catalyst for Democratization?" *The International J. Not-for-Profit Law*, 10(4), 2008, pp. 25-28.

În ianuarie 2012, al-Qaeda și-a format o nouă divizie în Siria, sub denumirea de Jabhat al-Nusra¹. În aceeași perioadă, grupurile kurde din Siria, care își doreau de mult autonomie, au declanșat în nord ofensiva armată pentru a scăpa de regimul Assad.

În vara anului 2011 Siria a devenit un focar de război.

Iranul, aliatul cel mai important al lui Assad, intervine în favoarea lui, trimitând sprijin aerian și terestru (zboruri cargo zilnice și sute de ofițeri la sol).

În același timp, statele arabe bogate în petrol din Golful Persic încep să susțină financiar și militar trupele rebelilor (mai ales prin Turcia), pentru a contraataca influența Iranului. În replică, Teheranul își face simțită prezența în zonă, la mijlocul anului 2012, când Hezbollah (miliție libaneză susținută de Iran) a invadat țara pentru a lupta de partea lui Assad. Arabia Saudită răspunde trimitând și mai mulți bani și arme rebelilor, de această dată prin Iordania, care de asemenea se opune conducerii de la Damasc.

Până în anul 2013, Orientul Mijlociu era divizat între forțele sunnite, pe de o parte, (care coalescează cu rebelii), respectiv, šiite², de cealaltă parte, (ce sprijină regimul sirian).

În aprilie 2013, președintele Barak Obama se declară îngrozit de atrocitățile comise de armata fidelă lui Assad și semnează un ordin secret prin care autorizează CIA să instruiască și să echipeze miliar rebelii sirieni. Dar programul scapă de sub control de la început, fiind declarat un eșec.

În același timp, SUA avertizează statele din Golful Persic să stopeze finanțarea extremiștilor, însă cererea este ignorată.

În august 2013 forțele loiale lui Bashar-al-Assad folosesc arme chimice împotriva civililor.³

În 6 septembrie, Obama incriminează atacul și subliniază într-un discurs public faptul că nu este în interesul național de securitate al SUA să ignore violări evidente ale normelor internaționale cu privire la utilizarea armelor chimice, astfel are în vedere o acțiune militară în zonă.

În 9 septembrie 2013, secretarul de stat John Kerry anunță că SUA va anula acțiunea militară, dacă Siria va renunța în scurt timp la tot ceea ce înseamnă arme chimice. Rusia propune ca armele chimice să fie plasate sub control internațional, idee pe care Siria o acceptă (deși până atunci admitea că nu deține arme chimice).

Atacul militar american este anulat, dar se profilează deja o dispută între marile puteri: America, împotriva regimului Assad și Rusia care, din contră, îl susține. Câteva săptămâni mai târziu, primele arme americane (prin programul CIA) ajung la rebelii sirieni.

¹ Este vorba de YPG (Unitățile de Protecție a Oamenilor, partid kurd umanist, care apără cetățenii, însă nu luptă contra SI) și PYD (Partidul Kurd al Uniunii Democratice); vezi *Al monitor The pulse of Middle Est*, 17 mai 2015, <http://www.al-Monitor.com/pulse/originals/2014/11/jabhat-al-nusra-idlib-islamic-emirate.html#>. (accesat în 21 februarie 2016).

² Musulmanii se împart în sunniți (87-90%) și šiiti (10-13%, trăiesc în Iran, Irak, Pakistan, India). Diferența între ei e de ordin religios, šiiti susținând că succesorul profetului Mahomed e Ali, concepție respinsă de sunniți;

³ Trimisul special în Siria, al cotidianului francez “Le Monde”, jurnalistul Jean-Philippe Remy, susține că a fost martorul utilizării unor explozibili chimici și ai efectelor acestora.

Astfel, SUA devine un participant direct și important în războiul sirian.

În februarie 2014, conflictul prinde alt contur: un afiliat al-Qaeda, stabilit în Irak, se rupe de grup din cauza unor neînțelegeri interne cu privire la Siria.

Grupul nou-înființat se auto-intitulează Statul Islamic al Irakului și Siriei, care devine dușmanul al-Qaeda. Așadar, ISIS nu luptă contra lui Assad în primă instanță. În schimb, luptă împotriva celorlalți rebeli și a kurzilor, formându-și un mini-stat (Califatul Statului Islamic). În același an ajunge în Irak, ocupând teritorii și atrăgând atenția întregii lumi asupra lor și contra lor, din cauza atrocităților pe care le comit.

În toamnă, administrația de la Washington ia atitudine împotriva ISIS, anunțând lansarea loviturilor aeriene în Siria și o acțiune militară cu participarea a 475 de soldați pentru a ajuta armata irakiană împotriva ISIS.

În august, Ankara începe ofensiva contra grupurilor kurde din Irak și din Turcia, (deși kurzii luptă contra ISIS în Siria). Turcia nu bombardează membrii grupării jihadiste în Siria. Toate aceste tensiuni adâncite precum și poziția oscilantă a SUA creează multă confuzie.

În septembrie 2015, Rusia intervine pe cont propriu, declarând oficial că acțiunile sale vizează ISIS, dar, în realitate, sunt îndreptate asupra rebelilor anti-Assad, inclusiv a celor susținuți de SUA.

După cum se prefigurează, există multe grupuri diferite și state din afară implicate în conflictul sirian, ba chiar în rândul aliaților apar multe dezacorduri în privința inamicului.

Dacă la începutul războiului din Siria, se confruntau regimul Bashar al-Assad și opoziția săi înarmați, situația s-a complicat în cei patru ani care s-au scurs de atunci, în special odată cu avansul foarte puternic al grupării jihadiste Statul Islamic (SI).

Numeroase grupări, siriene sau externe, precum și marile puteri s-au implicat în acest conflict, cu obiective diferite și într-un teritoriu din ce în ce mai divizat.

AFP a identificat principalele forțe, interne sau externe, angrenate în conflictul sirian:

1. Regimul lui Bashar-al-Assad și aliații săi. Armata siriană, care număra în 2011 aproximativ 300.000 de oameni, și-a văzut efectivele reduse la jumătate din cauza victimelor, a dezertărilor sau a insubordonării. Pe parcursul conflictului, armata a pierdut $\frac{2}{3}$ din țară în fața SI, a rebelilor islamisti și a Frontului Al-Nosra. Teritoriul pe care îl controlează cu sprijinul forțelor rusești reprezintă însă un punct strategic, deoarece include orașe importante ca Damascul, Homs și Hama în centru, litoralul (cu cele două porturi Tartus, Latakia), o parte a Aleppului, respectiv regiuni unde trăiește jumătate din populația încă prezentă în Siria.

2. A doua grupare o reprezintă milițiile pro-regim (150.000 - 200.000 de oameni). Principala miliție, Forța de Apărare Națională (FDN numără circa 90.000 de luptători), a fost înființată în 2012. Milițiilor locale, destul de numeroase, li se adaugă cele care provin din Liban, Iran, Irak sau Afganistan. Cea mai importantă este cea a Hezbollahului libanez, susținută financiar și militar de Iran, care are între 5.000 și 8.000 de combatanți, potrivit experților.

3. Rusia a devenit aliatul strategic al regimului Assad și se implică din ce în ce mai mult în zonă, amenajând o bază aeriană pe aeroportul Latakia (vest), aducând avioane de luptă, sisteme de apărare aeriană sau echipamente moderne. Potrivit presei din Rusia, numărul soldaților trimiși în Siria ar fi în jur de 1.700.

4. Iranul reprezintă principalul aliat regional al conducerii de la Damasc. Acest stat a trimis în Siria 7.000 de Gardieni ai Revoluției (unitate militară de elită), furnizând de asemenea consiliere militară, ajutoare economice și financiare.

5. Rebelii și Frontul Al-Nosra. Una dintre cele mai importante grupări rebele create în 2011 și finanțată de țările din Golf și de Turcia este Ahrar al-Sham, prezentă mai ales în nord și în regiunea Damasc. Frontul Al-Nosra este aripa siriană a Al-Qaeda, cea mai importantă grupare jihadistă, având ca rival SI. Al-Nosra este condusă de Abou Mohammad al-Jolani și e catalogată drept grupare teroristă de către administrația de la Washington. Acesta s-a aliat cu alte grupări rebele aflate în provinciile Idleb (nord-vest), Alepp (nord), de asemenea în sudul țării și în Damasc. Cele două grupări compun, alături de alte formațiuni mai puțin importante, "Armata de cucerire", creată în 2015 și finanțată, potrivit experților, de țările din Golf; aceasta a alungat armata guvernamentală din provincia Idleb.

6. Jaysh al-Islam este cea mai importantă grupare rebelă din regiunea capitalei Siriei. Este condusă de islamistul Zahran Alloush.

7. Frontul de sud regrupează formațiuni militare non-islamiste care au cucerit o parte din provincia Deraa (sud).

8. Gruparea Statul Islamic reprezintă o formațiune teroristă foarte bine organizată, bogată și cea mai de temut din cauza atrocităților sale « în numele lui Allah » (susțin adepții săi). Așa se explică faptul că SI a cucerit, de la intervenția sa în conflict, în 2013, jumătate din teritoriul sirian. Statul Islamic este condus de Abu Bakr al-Baghdadi, are mii de combatanți ce se luptă cu trupele regimului Assad, cu Al-Nosra, cu celelalte grupări rebele și cu gruparea kurzilor. În iunie 2014 au proclamat un "califat" pe teritoriile cucerite din Siria și Irak. Aproape 30.000 de jihadiști străini s-au alăturat acestei forțe, potrivit serviciilor americane de informații.

9. Kurzii sunt prezenti mai ales în nord și nord-est, apărând aceste zone după retragerea regimului. De la începutul conflictului aceștia au primit sprijinul coaliției internaționale pentru a opune rezistență și a alunga grupările islamiste din orașele lor. (Figura 2)

10. Coaliția internațională. În fața atrocităților comise atât de trupele lui Assad, cât mai ales de SI, Statele Unite împreună cu Franța, Marea Britanie și mai multe țări arabe au lansat în septembrie 2014 bombardamente aeriene contra jihadiștilor din IS, fără a reuși anihilarea lor până în prezent. Războiul din Siria e încă un subiect « fierbinte » pentru care se caută soluții. După patru ani, conflictul este divizat între mai multe tabere de luptători (forțe terestre). Fiecare grup are susținători străini, care uneori, greu cad de acord de partea cui sau, din contră, împotriva cui luptă.

Statul sirian reprezintă principala victimă și miză într-un conflict internațional ce vizează, de fapt, hegemonia asupra exploatării și piețelor de livrare a combustibililor. Cauza acestui război o constituie descoperirea în Golful Persic a celor mai mari zăcăminte de gaz metan și petrol din

lume, ceea ce a declanșat o adevărată competiție între principalele puteri mondiale care urmăresc exploatarea lor.

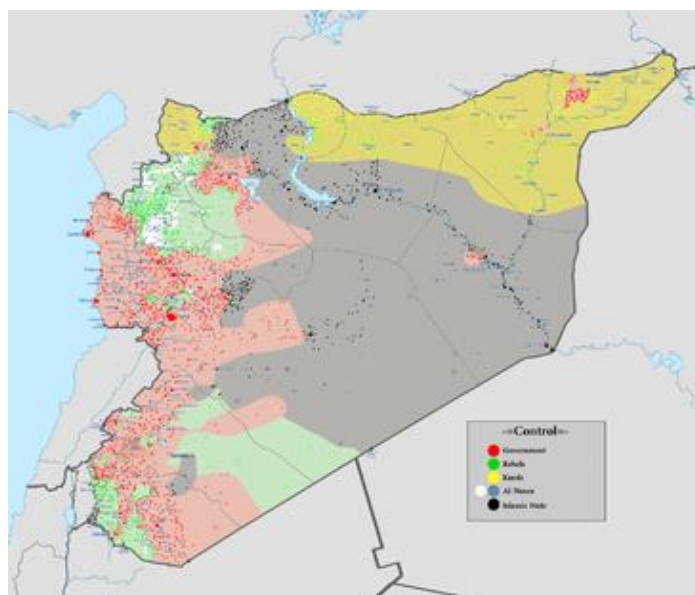

Figura 1. Forțele combatante din conflictul sirian¹

Astfel, pe lângă un război civil, religios sau împotriva terorismului, se poate vorbi de o luptă generată de dominația asupra resurselor naturale, între cele două fronturi constituite din Siria, Rusia, Iran, pe de o parte, și SUA, Turcia, Marea Britanie, Franța, Arabia Saudită, Qatar, de cealaltă parte.

În această ecuație Siria ocupă un loc deosebit de important, deoarece se află la intersecția unor (proiectate) trasee de transport a țițeiului și a gazelor naturale ce ar putea deservi piața europeană, al cărui monopol aparține acum Rusiei; iar cine controlează Siria, controlează și aceste rute.

Faptul că Siria deține aproape 200 de km de țărm la Marea Mediterană și are porturi extrem de bine plasate - Latakia, Tartus (închiriat de Rusia pentru a găzdui singura sa bază militară din Mediterană), face din acest stat arab unul de interes maxim. În plus, este locul unde se intersectează trei gazoducte deosebit de importante din punct de vedere geo-strategic.

„Gazoductul Arab” (parțial funcțional) a cărui construcție a fost sprijinită de țări vest-europene, de Arabia Saudită și Qatar, trebuia să transporte gaz din Egipt prin Iordania până în Siria (Homs), având o lungime de 1.200 de km și o capacitate de 10,3 miliarde de m³/an. Proiectul prevedea și o ramificație pentru livrarea gazului în Israel. Inițial, conducta trebuia să ajungă până în Turcia, la Kilis, de unde combustibilul putea alimenta piața europeană (figura 2).

¹ https://ro.wikipedia.org/wiki/Fi%C8%99ier:Syri_an_civil_war.png; (accesat în 21 februarie 2016).

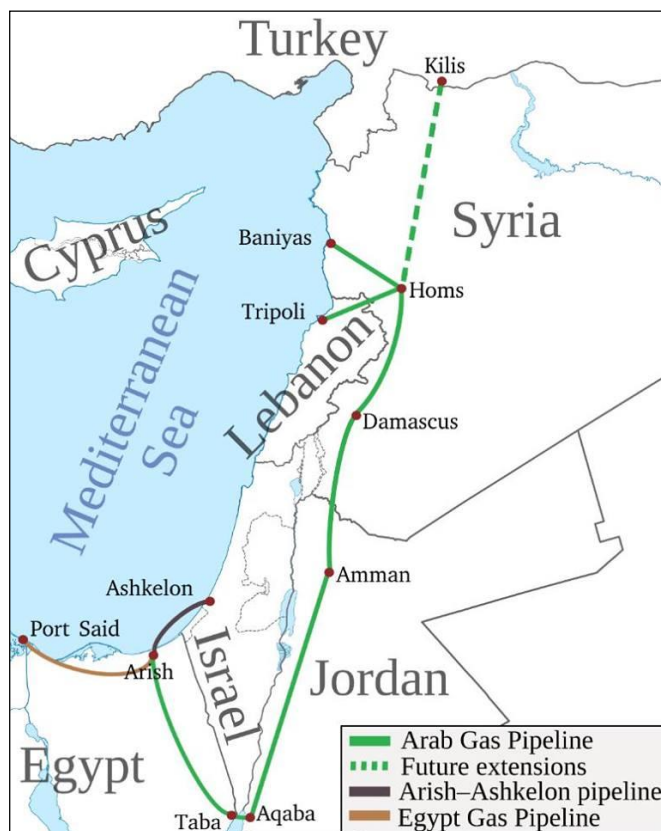

Figura 2. Gazoductul Arab¹

Președintele Siriei, Bashar-al-Assad, se opune în 2011 acestui proiect, în favoarea construirii unui nou gazoduct ce ar fi tranzitat Iranul, Irakul, Siria și Libanul.

Acest al doilea proiect, numit „Gazoductul Prieteniei” (de către țările implicate), „Gazoductul Islamic” (de statele vestice) sau „Gazoductul Șiiit” (de națiunile opozante, sunnite), cu o lungime de 5.500 de km și o capacitate de 40 de miliarde de m³/an, ar transporta combustibil din zăcămintul South Pars/North Dome (zona iraniană) către Europa, Irak, Siria, Liban.

Întrucât Gazoductul Islamic ar concura în mod evident cu cel Arab și cu Nabucco și ar tranzita state arabe majoritar șiiite, țările dominate de sunniți au respins ideea construirii acestuia.

Prin urmare, statele din Golful Persic s-au opus violent dorinței Siriei de adoptare a Gazoductului Prieteniei, sprijinind rebelii sirieni și chiar grupuri de teroriști ai Statului Islamic în lupta contra lui Bashar-al-Assad.

Qatarul revine cu altă variantă de proiect al unui gazoduct (figura 3) ce prevedea două trasee: unul prin Arabia Saudită, Iordania, Siria (respins de Bashar-al-Assad pentru că leza interesele aliatului său, Vladimir Putin) și al doilea ce ar tranzita Arabia Saudită, Kuweit, Irak (refuzat de conducerea de la Riad, întrucât Irakul e majoritar șiiit).

¹ <http://www.contributors.ro/wp-content/uploads/2015/10/graf1.jpg>; (accesat în 21 februarie 2016).

Figura 3. Gazoductul tuco-qatarian¹

Analiștii occidentali susțin că gazoductul Qatar-Turcia ar avea o capacitate ce ar putea depăși pe cele ale Gazoductului Islamic și Nabucco împreună, sfidând astfel proiectul rusesc „South Stream” (figura 3)

Descoperirea unui important câmp gazeifer în 2009 în regiunea situată între Israel, Siria, Liban și Cipru deschide o alternativă spre a eluda bariera saudită și de a asigura noi surse de venit.

Gazoductele sunt deja instalate în Turcia și pregătite a primi gaz. Impedimentul îl reprezintă președintele sirian Al-Assad.

De aceea, Qatarul și Turcia își manifestă puternic dorința de a-l îndepărta de la putere și de a instala o organizație de tip „Frăția Musulmană”. Aceasta ar putea fi cea mai bine organizată mișcare politică în haosul actual din Siria și ar putea bloca eforturile Arabiei Saudite de instaurare a unui regim fanatic (de tip Wahhabi).

¹ http://www.mintprenews.com/wp-content/uploads/2015/09/QatarTurkeyGasLine_01.png; (accesat în 21 februarie 2016).

Cum ar fi trebuit să arate gazoductul Nabucco

Conducta ar fi trebuit să aibă 3.300 de kilometri și să transporte până la 31 de miliarde de metri cubi de gaze naturale anual din estul Turciei până în Europa, fiind o alternativă importantă la livrările de energie din Rusia, care deja furnizează o treime din necesarul de gaze al Europei.

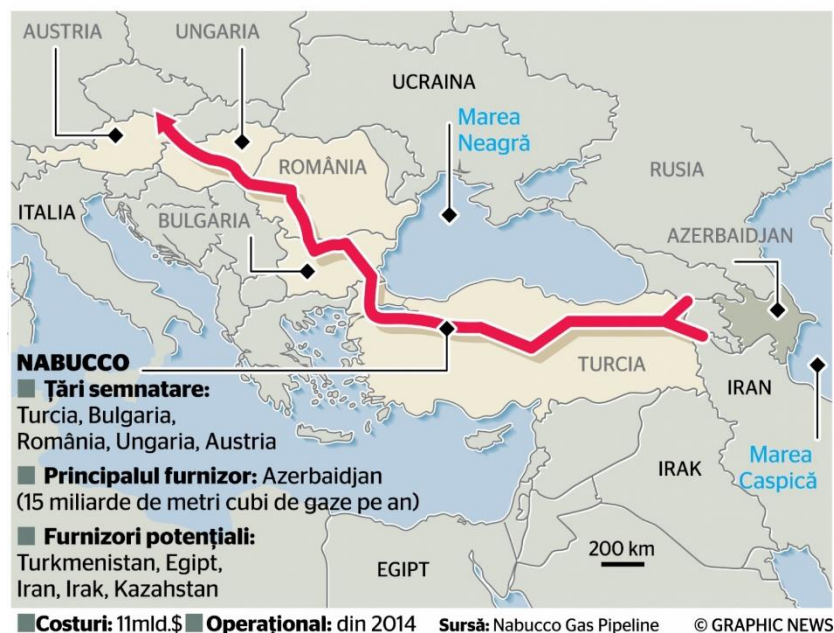

Figura 4. Gazoductul Nabucco¹

Odată ce Frația ar prelua puterea, legăturile emirului qatarian cu grupările frăției din zonă i-ar facilita găsirea unor noi parteneri disponibili și favorabili în Damasc.

Așadar, implicarea Qatarului și a Turciei în războiul din Siria, împotriva lui Bashar-al-Assad, este motivată de dorința ambelor state de a avea cale liberă în construirea gazoductului ce ar tranzita obligatoriu Siria.

Dacă resursele din Qatar vor ajunge în Europa, asta va însemna o lovitură puternică pentru economia și poziția de leader a Rusiei pe piața europeană; inclusiv proiectul Nabucco, semnat în 2009 de state din zona UE și Turcia, va duce la eliminarea monopolului rusesc.

Toate aceste proiecte întâlnesc un mare obstacol în realizarea lor: Siria condusă de Bashar-al-Assad, sprijinit, în mod interesat de Vladimir Putin.

Profesorul de geofizică și geologia petrolului, Constantin Crânganu, de la Brooklyn College, a sintetizat aceste aspecte ale crizei din Orientul Mijlociu, afirmând că: ”războiul civil din Siria este un proxy pentru bătălia din Gazoducstan: Cum trebuie să ajungă gazul în Europa? Pe traseul Iran-Irak-Siria-Marea Mediterană sau pe direcția Qatar-Arabia Saudită-Siria-Turcia?

¹ http://www.naturalgaseurope.com/content/23537_1100px-Nabucco_Gas_Pipeline-en_svg_f960x_260.png; (accesat în 11 februarie 2016).

În concluzie, ceea ce se întâmplă acum în Gazoducstan este un conflict geopolitic, strategic (Cruciada gazoductelor) despre resurse naturale, religie și bani”.¹

Siria între jocurile geostrategice ale Rusiei și aliaților SUA

În implicarea Rusiei în războiul din Siria este vorba, de fapt, despre un interes economic concret, determinat de scăderea prețului petrolului pe piața internațională, fapt ce o afectează direct și grav, fiind una dintre cele mai importante țări furnizoare de gaz de pe piața europeană și nu numai.

Interesul lui Vladimir Putin e să mențină în Orientul Mijlociu o stare de nesiguranță și conflict care ar duce automat la o scumpire a petrolului.

Mai mult, Moscova vrea să controleze rutele de livrare a combustibilului descoperit în Golful Persic spre piața din Europa, dominată actualmente de gazul rusesc, iar aceste rute tranzitează tocmai Siria.

Rusia intenționează să-și resusciteze economia prin monopolizarea pieței internaționale a țițeiului și gazelor, iar acest lucru nu e posibil decât dacă rămâne principalul furnizor ce-și impune propriul preț.

Trei factori au contribuit la prăbușirea economiei rusești: sancțiunile impuse de Occident după invazia Ucrainei de către trupele lui Putin, dezvoltarea puternică a producției de gaze de șist din SUA și politica Arabiei Saudite de a ține barilul de petrol la un preț mic.

Astfel, Vladimir Putin a devenit, volens-nolens, susținătorul lui Bashar-al-Assad, urmărindu-și interesele; nu își permite să piardă baza navală din Tartus, singurul punct de acces la Marea Mediterană și nici piața europeană unde deține monopolul asupra combustibililor.

Jurnaliștii de la Washington Post au făcut o analiză imediat după intervenția lui Putin în conflictul sirian și au conchis că “La baza strategiei Rusiei în Orientul Mijlociu stă urmărirea oportunistă a interesului național. Mai presus de toate se află scopul revitalizării economiei Rusiei, care e dependentă de exporturile de energie și lovită de dublul ghinion al petrolului ieftin și al sancțiunilor economice occidentale impuse după invazia Ucrainei”.²

Intervenția Rusiei în conflictul din Siria a demonstrat o dată în plus că Moscova nu e dispusă și nu va accepta să piardă principalul client, care este Europa, și că e capabilă de orice pentru a împiedica proiecte alternative la gazul rusesc.

În această bătălie a resurselor, arma vestului contra lui Putin rămâne deocamdată menținerea petrolului la un nivel scăzut, ceea ce afectează grav economia rusească.

¹ Crânganu, Constantin, “Războiul civil din Siria: Un război al gazoductelor?”, [http://www. Contributors.ro/economie/energie-economie/razboiul-civil-din-siria-un-razboi-al-gazoductelor/](http://www.Contributors.ro/economie/energie-economie/razboiul-civil-din-siria-un-razboi-al-gazoductelor/), publicat pe 19 oct. 2015; (accesat în 2 februarie 2016).

² Yaroslav Trofimov, “Russia’s Syria Strategy: An Opportunistic Pursuit of National Interests”, *Wall Street Journal*, 24 sept, 2015.

De cealaltă parte a baricadei se află coaliția formată din SUA, Marea Britanie, Franța, Qatar, Turcia, Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite, care au intervenit militar în conflictul sirian cu scopul declarat de a distruge gruparea teroristă Stat Islamic și a înlătura dictatura lui Assad.

Inițial, SUA și aliații au încercat îndepărtarea lui Bashar-al-Assad folosindu-se de mișcarea rebelilor sirieni (“moderați”).

Potrivit CNN, SUA și statele partenere în acest război au crescut eforturile pe care le fac pentru a susține rebelii sirieni împotriva lui Bashar-al-Assad: “numai într-o săptămână (7-13 oct. 2015) avioane de transport militar au parașutat 50 de tone de muniție grupărilor rebele din nordul Siriei, folosind 112 paletți. Avioanele C-117, escortate de avioane de luptă, au parașutat muniții pentru arme mici și grenade de mână, în provincia Hasakah, unei coaliții a grupărilor de rebeli, antrenați de americani”.

Întrucât acțiunea a fost aspru criticată de presa și organismele internaționale, Departamentul Apărării din SUA a anunțat suspendarea acestui program.

De pe celălalt front, Rusia a surprins întreaga lume la începutul lunii octombrie 2015 când a lansat primele atacuri aeriene asupra unor teritorii siriene.

Președintele Vladimir Putin a declarat televiziunii de stat “*Rusia 24*” că: “misiunea noastră e să stabilizăm guvernul legitim de la Damasc și să cream condiții pentru un compromis politic, prin mijloace militare, desigur”.¹

După nenumărate bombardamente aeriene și intervenții terestre, analiștii militari occidentali au ajuns la concluzia că Moscova nu are ca țintă terorismul reprezentat de Statul Islamic (cum afirmau oficialii ruși), ci rebelii sirieni ce luptă contra lui Assad.

Ideea este susținută și de generalul în rezervă John Allen, coordonatorul numit de Casa Albă pentru Coaliția Internațională Împotriva Jhadiștilor, care subliniază într-o declarație că susținerea lui Assad cu forțe militare de către Moscova ar putea duce la o confruntare între forțele rusești cu forțele coaliției ce luptă împotriva Statului Islamic.

Replica Rusiei nu a întârziat să apară prin vocea lui Serghei Lavrov, ministrul rus de externe, care a negat remilitarizarea Siriei, susținând că avioanele rusești livrează atât echipament militar, în conformitate cu acordurile existente, cât și ajutor umanitar, iar personalul militar este prezent de mulți ani în Siria, ajutând armata siriană să folosească tehnica militară în lupta cu teroriștii.

Așadar, asistăm din nou la un conflict internațional în care se confruntă două state puternice, aflate mereu pe poziții opuse: Rusia, pe de o parte, și SUA, pe de altă parte.

Bibliografie:

1. Crânganu Constantin, “*Războiul civil din Siria: Un război al gazoductelor?*”, articol preluat de pe site-ul <http://www.contributors.ro/economie/energie-economie/razboiul-civil-din-siria-un-razboi-al-gazoductelor/>, publicat pe 19 oct. 2015; (accesat pe 01. 03. 2016).

¹ <http://specialarad.ro/putin-recunoaste-rusia-e-implicata-activ-in-razboiul-civil-din-siria-si-e-cel-mai-puternic-sustinator-al-presedintelui-bashar-al-assad/>, (accesat în 2 februarie 2016).

2. Baev Pavel, K, Overland, Indra, *The South Stream versus Nabucco pipeline race: Geopolitical and economic (ir)rationalities and political stakes in mega-project*; lucrare publicată în sept. 2010; http://www.fni.no/russcasp_internal/RussCaspWP-Nabucco-vs-South-Stream.pdf; (accesat pe 14.03.2016).
3. Borger Julian, “*Russian military presence in Syria poses challenge to US-led intervention*”, articol publicat în “*The Guardian*”, preluat de pe site-ul <http://www.theguardian.com/world/2012/dec/23/syria-crisis-russian-military-presence>; (accesat pe 27. 02. 2016).
4. Galpin Richard, “*Russian arms shipments bolster Syria’s embattled Assad*”, articol preluat de pe site-ul <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-16797818>; (accesat pe 27. 02. 2016).
5. Guran Moise, “*Incidentul din Siria și semnificațiile sale*”, <http://www.biziday.ro/2015/11/24/incidentul-din-siria-si-semnificatiile-sale/>; (accesat pe 25. 02. 2016).
6. Ionașcu, Daniel, *ANALIZĂ Fantoma Nabucco provoacă un nou război al conductelor în Europa. Iranul și Rusia, actori colaterali în noua dispută energetică*, “*Adevărul*”, ediția din 31.08.2015, <http://adevarul.ro/economie/business-international/>, (accesat pe 9.03. 2016).
7. Muhavesh Mnar, *Refugee Crisis & Syria War Fueled By Competing Gas Pipelines*, articol publicat pe 09.09. 2015; <http://www.mintpressnews.com/migrant-crisis-syria-war-fueled-by-competing-gas-pipelines/209294/>; (accesat pe 25.02. 2016).
8. Talbott Strobe, *Dangerous Leviathans: Russia’s bad philosophy*, Foreign Policy, May/June 2009, preluat de pe site-ul http://www.foreignpolicy.com/story/cms.php?story_id=4827(accesat pe 14.03.2016).
9. Trofimov Yaroslav, “*Russia’s Syria strategy: An opportunistic pursuit of national interest*”, din “*Wall Street Journal*”, ediția din 24 sept. 2015 (accesat pe 01.03. 2016).
10. Vasilescu Valentin, “*SUA și Rusia – interese comune în Orientul Mijlociu*”, articol publicat în Revista Art – Emis Academy, pe 11 nov. 2015; (accesat pe 25. 02. 2016).
11. Youtube: “*Syria’s war: Who is fighting and why?*”, published on Oct 14, 2015; <https://youtu.be/NKb9GVU8bHE>; (accesat pe 27. 02. 2016).
12. Youtube, *Despre conflictul din Siria* <https://youtu.be/x9SS3XK2oMA>, publicat pe 05.12.2015; (accesat pe 6.03.2016).
13. Zygar Mikhail, *The war of streams*, Kommersant-Vlast, articol apărut pe 18.05. 2009; <https://youtu.be/x9SS3XK2oMA>, (accesat pe 6.03.2016).